

Sygn. akt III AUa 234/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Urszula Iwanowska
Sędziowie:	Barbara Białecka (spr.) Anna Polak
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 grudnia 2019 r. w S.

sprawy K. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 19 kwietnia 2017 roku sygn. akt VI U 106/17

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Anna Polak	Urszula Iwanowska	Barbara Białecka
------------	-------------------	------------------

Sygn. akt III AUa 234/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5.01.2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonej K. N. prawa do emerytury.

Ubezpieczona K. N. złożyła odwołanie od tej decyzji. Podała, iż domaga się ponownego ustalenia emerytury z uwagi na przepracowanie ponad 30 miesięcy od dnia przyznania świadczenia emerytalnego. Od dnia 1.01.2009 roku pobiera ona bowiem emeryturę wcześniejszą.

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniósł o oddalenie odwołania. Podniósł, iż skarżąca wniosła o przyznanie jej prawa do emerytury według starych zasad. Ubezpieczona nabyła w dniu 31.12.2008 roku prawo do emerytury wcześniejszej, zaś w dniu 29.04.2014 roku prawo do emerytury w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat i 4 miesiące. K. N. nie jest osobą urodzoną przed dniem 1.01.1949 roku, a więc nie nabywa prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2017 roku zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 5 stycznia 2017 roku znak: (...) w ten sposób, że zobowiązał pozwanego do ustalenia wysokości emerytury K. N. przy zastosowaniu 24 % części kwoty bazowej (części socjalnej) obowiązującej w dniu 25 listopada 2016 roku.

Sąd Okręgowy ustalił, że K. N. urodziła się (...). W dniu 8.12.2008 roku wystąpiła z wnioskiem do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. o prawo do emerytury w wieku obniżonym. Decyzją z dnia 31.12.2008 roku ubezpieczona nabyła prawo do emerytury na podstawie art. 29 w zw. z art. 46 ustawy z dnia 17.12.1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia wypłata emerytury została zawieszona. Decyzją z dnia 12.01.2009 roku organ rentowy wznowił i ponownie ustalił wysokość emerytury skarżącej. W związku z kontynuowaniem zatrudnienia, na wnioski ubezpieczonej organ rentowy dokonywał przeliczenia świadczeń na podstawie art. 112 ustawy z dnia 17.12.1998 roku.

W dniu 12.02.2014 roku K. N. złożyła wniosek o ustalenie prawa do emerytury. Decyzją z dnia 29.04.2014 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury na podstawie art. 24 ust. 1 i 1a pkt 5 ustawy z dnia 17.12.1998 roku. K. N. nabyła prawo do żądanego świadczenia od dnia 22.02.2014 roku tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Wypłata świadczenia została zawieszona bowiem okazała się mniej korzystna od świadczenia dotychczas pobieranego. Na wniosek z dnia 13.05.2014 roku ZUS dokonał przeliczenia emerytury skarżącej na podstawie art. 112 ustawy z dnia 17.12.1998 roku. Decyzjami z dnia 25.10.2016 roku pozwany dokonał przeliczenia emerytury ubezpieczonej: a) na podstawie art. 112 ustawy z dnia 17.12.1998 roku i b) na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17.12.1998 roku, przy czym świadczenie to w dalszym ciągu pozostało zawieszone z uwagi na mniej korzystne.

W dniu 25.11.2016 roku K. N. wystąpiła z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury. Dodatkowo wskazała, iż domaga się przyznania emerytury według starych zasad po przepracowaniu co najmniej 30 miesięcy.

Decyzją z dnia 5.01.2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił wnioskodawczyni prawa do emerytury. Pozwany podał, iż skarżąca nabyła prawo do emerytury w wieku obniżonym (decyzją z dnia 31.12.2008 roku), a następnie (decyzją z dnia 29.04.2014 roku) nabyła prawo do emerytury w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego (60 lat i 4 miesiące). Nie jest ona osobą urodzoną przed dniem 1.01.1949 roku, a zatem nie przysługuje jej prawo do emerytury na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17.12.1998 roku.

K. N. po nabyciu prawa do świadczenia emerytalnego przepracowała ponad 30 miesięcy i podlegała w tym okresie ubezpieczeniom społecznym.

Na podstawie tak dokonanych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie ubezpieczonej zasługiwało na uwzględnienie.

W ocenie Sądu pierwszej instancji organ rentowy wydając decyzję odmowną dokonał nieprawidłowej wykładni art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2016.887; dalej jako ustawa).

Sąd Okręgowy wskazał, że art. 53 ustawy stanowi, iż: 1. Emerytura wynosi 1) 24% kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, oraz 2) po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych, 3) po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych - z uwzględnieniem art. 55. 2. Przy obliczaniu emerytury okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy. 3. Emeryturę, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru świadczenia, o którym mowa w art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, oblicza się od tej

samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury. 4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się, jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wymiaru wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. 5. Przepisy ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio, jeżeli podstawę wymiaru emerytury stanowi podstawa wymiaru emerytury przyjętej do obliczenia świadczenia przedemerytalnego.

Zgodnie zaś z art. 27 ust. 1 ustawy, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1.01.1949 roku przysługuje emerytura, jeśli spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet, 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet.

Sąd pierwszej instancji wywiódł, że pozwany dokonał wadliwej wykładni art. 53 ust. 4 ustawy przyjmując, iż przepis ten ma zastosowanie wyłącznie do osób urodzonych przed dniem 1.01.1949 roku. Istota sporu sprowadza się bowiem do ustalenia, czy do emerytury przyznanej skarżącej można zastosować nową kwotę bazową albowiem po przyznaniu emerytury przepracowała ona ponad 30 miesięcy i podlegała w związku z tym ubezpieczeniom społecznym.

Skarżąca od dnia 1.01.2009 roku pobiera emeryturę na podstawie art. 46 ustawy. Przepis ten dotyczy niektórych tylko ubezpieczonych, a mianowicie osób urodzonych po dniu 31.12.1948 roku, a przed dniem 1.01.1969 roku. W nim mieszczą się ubezpieczeni, którzy nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego lub też złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa oraz warunki do uzyskania emerytury z art. 29, 32, 33 i 39 ustawy, spełnią do dnia 31.12.2008 roku. Przepis ten należy interpretować jako złagodzenie celów reformy emerytalnej przez pozostawienie dotychczasowych zasad nabywania emerytur dla określonego kręgu osób. Nowelizacje tego przepisu prowadziły do łagodzenia skutków tej reformy, pozostawiając w starym systemie kolejne pokolenia emerytów, którzy z uwagi na krótki staż pracy w nowym systemie narażeni byli na ryzyko niższych świadczeń emerytalnych. Aktywność zawodowa ubezpieczonej w znacznej mierze przypada na okres, gdy obowiązywał inny mechanizm ustalania wysokości emerytury, gdy istotną rolę w ustalaniu świadczenia emerytalnego odgrywała kwota bazowa.

Skarżąca cały czas pobiera emeryturę wcześniejszą, jako świadczenie bardziej korzystne niż ustalone w decyzji z dnia 29.04.2014 roku. Emerytura wcześniejsza obliczana jest z części socjalnej, zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy, czyli 24 % kwoty bazowej z dnia zgłoszenia wniosku o emeryturę. Emerytura ta składa się także z części stażowej, która zależna jest od podstawy jej wymiar, zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3. Oba te składniki świadczenia emerytalnego są uzależnione od kwoty bazowej, przy czym ta ostatnia przyznawana jest zasadniczo jednorazowo, co można wyrazić zasadą, że do jednego świadczenia przyjmuje się jednokrotnie kwotę bazową z dnia złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury.

W ocenie sądu pierwszej instancji ustalić należało, czy emerytura po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego może być postrzegana jako nowe świadczenie. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 14.06.2006 roku (I UZP 3/06, OSNP 2007 Nr 1-2, poz. 22) stwierdził: "nie jest trafne stanowisko, że emerytura ta stanowi nowe świadczenie, które w związku z tym powinno zostać ustalone z uwzględnieniem reguł dotyczących określenia wysokości emerytury przyznawanej po raz pierwszy w związku ze spełnieniem warunków przewidzianych art. 27 ustawy. Stanowisko to wymagałoby przyjęcia założenia, że prawo do emerytury wcześniejszej wygasło. Przepisy obowiązującego prawa nie dają podstaw do przyjęcia takiego założenia. Ponadto, ustawa nie posługuje się pojęciem nowej emerytury względnie nowego świadczenia. W art. 21 ust. 2 pkt 1 ustawy jest mowa o emeryturze dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury, z czego wynika, że w zakresie tego samego świadczenia - emerytury - w związku ze spełnieniem warunku osiągnięcia wieku emerytalnego następuje jedynie ustalenie na nowo podstawy wymiaru. Ten kierunek interpretacji został powtórzony w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8.05.2008 roku (I UZP 1/08, OSNP 2008 r., Nr 23-24, poz. 353), a następnie zaakceptowany w orzecznictwie sądów powszechnych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 28.06.2012 roku, III AUa 430/12).

Sąd pierwszej instancji argumentował dalej, że matematyczny sposób rozwiązań związanych z kręgiem osób urodzonych po dniu 31.12.1948 roku, a przed dniem 1.01.1969 roku, o których mowa w art. 46 ustawy, skłania do tezy, iż jest on skierowany z istoty rzeczy do kobiet, albowiem tylko one mogły do dnia 31.12.2008 roku spełnić warunki z art. 29 ustawy emerytalnej w zakresie wieku (kobiety 55 lat). Mężczyźni (wiek 60 lat) mogą uzyskać to prawo dopiero w 2009 roku (skoro przepis obejmuje ubezpieczonych urodzonych najwcześniej 1.01.1949 roku). Nie mogą oni zatem zrealizować warunku opisanego w art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. Przepis ten dotyczy zatem tylko kobiet urodzonych do dnia 31.12.1953 roku (a więc i ubezpieczonej urodzonej (...) roku), albowiem tylko te osoby są w stanie zrealizować warunek wieku, o którym wyżej mowa. Art. 184 ustawy przewiduje uprawnienie do wcześniejszej emerytury dla urodzonych po dniu 31.12.1948 roku, nie obejmuje swym zakresem wypadku opisanego w art. 29 ustawy, czyli wcześniejszej emerytury z uwagi na odpowiednio długi okres ubezpieczenia. Przepis ten dotyczy osób, które w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej legitymowały się wymaganymi okresami zatrudnienia, w tym okresem pracy w warunkach szczególnych, ale nie osiągnęły jeszcze wieku emerytalnego. Natomiast art. 46 ustawy ma zastosowanie do ubezpieczonych, którzy wymagany staż ogólny lub szczególny osiągnęli po dniu wejścia w życie ustawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19.01.2012 roku, I UK 325/11).

Mając na uwadze treść art. 183 ustawy, uzyskanie powszechnego wieku emerytalnego w okresie późniejszym od wejścia w życie ustawy emerytalnej skutkuje ukształtowaniem jej proporcji na korzyść nowego systemu emerytalnego. O ile osoby uzyskujące wiek emerytalny w 2008 roku mogły mieć ustaloną emeryturę w schemacie 80 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz i 20 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy, o tyle do sytuacji ubezpieczonej (i osób uzyskujących powszechny wiek emerytalny w 2014 roku) obie składki ulegają znacznej zmianie. Jest to proces naturalny gdyż założenie nowego systemu emerytalnego dotyka osób urodzonych po dniu 31.12.1948 roku. Przejściowe złagodzenie przesłanek otwierających drogę do emerytury, a tym samym i jej obliczenia muszą być ograniczone czasowo, tak by osoby pozostające w systemie i wypracowujące w nim swój staż ubezpieczeniowy miały obliczaną emeryturę według nowych zasad.

Sąd Okręgowy uznał, że przepis art. 183 ustawy umożliwia ustalenie emerytury mieszanej, niemniej jednak nie obejmuje ona osób, które pobrały, tak jak ubezpieczona, emeryturę na podstawie art. 46 ustawy. Nie ma w omawianym przypadku zatem podstaw do obliczenia emerytury w ten sposób. Należy zatem rozważyć czy wykluczenie możliwości ustalenia emerytury mieszanej oznacza pozostawienie wnioskodawczyni w starym systemie, czy też oznacza to, że emerytura po uzyskaniu powszechnego wieku emerytalnego będzie obliczona według nowych zasad.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 14.06.2006 roku (I UZP 3/06, OSNP 2007 Nr 1-2, poz. 22) wskazano, iż pogląd o braku wygaśnięcia wcześniejszej emerytury skonstruowany został na tle emerytur dla osób urodzonych przed dniem 1.01.1949 roku. Skoro ustawa nakazuje stosować do wnioskodawczyni rozwiązania jak dla osób urodzonych przed 1.01.1949 roku, to dane rozwiązanie należy uznać za adekwatne nie tylko do wcześniejszej emerytury, lecz także możliwości jej przeliczenia, tak by stosunkowo wąska grupa społeczna (dopuszczalne uprzywilejowanie kobiet urodzonych między 31.12.1948 r., a 31.12.1953 r.) miał swój ekonomiczny wyraz w pełnym tego słowa znaczeniu. W takim założeniu należy przyjąć, że w ustawie doszło do wyodrębnienia podgrupy ubezpieczonych, a mianowicie w obrębie osób urodzonych po dniu 31.12.1948 roku, a przed 1.01.1969 roku, należy dostrzec osoby urodzone po dniu 31.12.1948 roku aż do dnia 31.12.1953 roku (tylko one uzyskały wymagany prawem wiek 55 lat do 31.12.2008 roku), mimo iż wszystkie roczniki z art. 46 ustawy zostały objęte jednym przepisem.

Przepis art. 21 ust. 2 pkt 1 ustawy odnosi się praktycznie do obliczania emerytury, zarówno wcześniejszej jak i „normalnej”, uzyskanych w obrębie jednego systemu, a zatem dotyczy osób urodzonych przed dniem 1.01.1949 roku. Skoro ubezpieczona złożyła w 2009 roku wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury wcześniejszej w myśl starego systemu, to jej zachowanie odczytywać należy jako wybór pozostania w tymże reżimie. W innym bowiem wypadku odstąpiłaby od składania tego wniosku i uzyskałaby wówczas możliwość obliczenia emerytury mieszanej w myśl art. 183 ustawy. Na tle krzyżowania się nowych i starych systemów emerytalnych, Sąd Najwyższy odróżnia emeryturę wcześniejszą od emerytury nabytej w powszechnym wieku emerytalnym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dn. 4.07.2013 roku, II UZP 4/13, OSNP 2013 Nr 21-22, poz. 257).

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, skoro ubezpieczonej przysługuje emerytura ustalona na podstawie art. 29 ustawy, to faktycznie jest to ta sama emerytura jaką uzyskał ubezpieczony urodzony przed dniem 1.01.1949 roku. W takiej sytuacji dla obu grup ubezpieczonych są one wyrazem przejściowego utrzymania przywilejów dotyczących możliwości nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku. Art. 46 ustawy w istocie rozstrzyga, które przepisy dotyczące świadczeń z systemu zdefiniowanego świadczenia (zasadniczo przewidzianego dla osób urodzonych przed dniem 1.01.1949 roku) i pod jakimi warunkami (nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego, spełnienie warunków do uzyskania emerytury do dnia 31.12.2008 roku i dawniej rozwiązanie stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem) mają zastosowanie także do osób urodzonych w latach 1949 – 1968, regulując kwestie związane z zachowaniem ekspektatyw praw nabytych w starym systemie, a więc pod rządami przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22.03.2016 roku, II UK 104/15).

Ustalenie wcześniejszej emerytury dla osób urodzonych po dniu 31.12.1948 roku należy traktować jako wyjątek od zasady. Osoby te znaczną część lat aktywności zawodowej prowadziły w starym systemie ubezpieczenia społecznego, a więc krótki okres aktywności zawodowej po przyznaniu świadczenia nie wywrze decydującego wpływu na wysokość emerytury. Stąd też istnieje silny argument ekonomiczny o konieczności pozostawienia takiej osoby w starym systemie emerytalnym.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w wyroku z dnia 9.08.2012 roku, w sprawie III AUa 699/12, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wskazał, iż osobie, która po przyznaniu emerytury według starego systemu emerytalnego, tj. według zasad z art. 46 ustawy, złoży wniosek o przeliczenie świadczenia w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego i kontynuowaniem ubezpieczenia, ma prawo do przeliczenia świadczenia również według starych zasad. Zgłoszenie wniosku o emeryturę po raz pierwszy dopiero po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego spowoduje konieczność obliczenia świadczenia z zastosowaniem tzw. reguł mieszanych z art. 183 ustawy lub według nowych zasad na podstawie art. 26 ustawy. Tzw. emerytura mieszana z art. 183 ustawy dotyczyć będzie osób, które osiągną wiek emerytalny w latach 2009-2013, a jej obliczenie nastąpi w części na podstawie art. 53 ustawy, a w części na podstawie art. 26 ustawy, o ile osoby te nie przystąpią do otwartego funduszu emerytalnego. Sam przepis art. 183 ustawy nie obejmuje natomiast ubezpieczonych, którzy pobierali już emeryturę na podstawie art. 46 ustawy. Skoro zatem przepis art. 183 ustawy wyłącza z zakresu swego obowiązywania osoby pobierające wcześniejszą emeryturę na podstawie starych zasad z mocy art. 46 ustawy, tym bardziej należy uznać za słuszną argumentację, że osobom tym nie będzie obliczana emerytura według nowych zasad z art. 26 ustawy. Stanowisko to Sąd Okręgowy zaaprobował w całości.

Reasumując, osoba urodzona po dniu 31.12.1948 roku, a przed dniem 1.01.1969 roku, która uzyskała prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 29 ustawy, i nie spełnia przesłanek do obliczenia emerytury mieszanej z art. 183 ustawy, może ubiegać się o ustalenie na nowo podstawy wymiaru emerytury po uzyskaniu powszechnego wieku emerytalnego na zasadach określonych w art. 53 ust. 4 ustawy, o ile podlegała ubezpieczeniu społecznemu przez okres co najmniej 30 miesięcy.

Sąd pierwszej instancji uznał, że stan faktyczny sprawy, w tym okoliczność, iż ubezpieczona po przyznaniu jej świadczenia emerytalnego przepracowała ponad 30 miesięcy i podlegała z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym, nie były w sprawie sporne.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył organ rentowy. Wyrokowi zarzucił:

naruszenie przepisów prawa procesowego, w szczególności art. 227 k.p.c., art. 228 § 1 i 2 k.p.c., art. 229 k.p.c., art. 233 k.p.c. oraz przepisów prawa materialnego (poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowaniem), tj. w szczególności art. 27, art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887, z późn. zm.), polegających na:

- 1) błędnie w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegających na uznaniu, że ubezpieczonej przysługuje prawo do ustalenia emerytury przy zastosowaniu 24 % części kwoty bazowej (części socjalnej) obowiązującej w dniu 25 listopada 2016 r.,
- 2) dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego,
- 3) przyjęciu, że emerytura ubezpieczonej po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego nie może być postrzegana jako nowe świadczenie.

Mając na uwadze powyższe organ wniósł o:

- 1) zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania,
- 2) ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;
- 3) zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zdaniem organu rentowego emerytura wcześniejsza i emerytura po uzyskaniu powszechnego wieku emerytalnego są odrębnymi świadczeniami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r. sygn. akt I UK 120/04, OSNP 2005 Nr 16, poz. 257). Ten kierunek rozumowania akceptuje także Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r. sygn. akt II UZP 4/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257, wskazując na możliwość kilkakrotnego przechodzenia na emeryturę (na podstawie różnych tytułów prawnych). Ostatnio w tej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 września 2014 r. sygn. akt III UK 200/13, LEX nr 1551481.

Ponadto, zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 19 listopada 2013 r., sygn. akt IIIAUa 203/13 „niemożliwe jest skorzystanie z możliwości przeliczenia emerytury na podstawie art. 53 ust. 4 u.e.r.f.u.s. w sytuacji pozostawania w ubezpieczeniu co najmniej 30 miesięcy, już po nabyciu prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego. Żadne z przepisów ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS nie przewidują takiej możliwości. Przepis zaś art. 53 ust. 3 i 4 u.e.r.f.u.s. został wprowadzony w celu wyraźnego unormowania kwestii kwoty bazowej osób pobierających tzw. wcześniejszą emeryturę, przechodzących następnie na emeryturę w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego i ma on jednorazowe zastosowanie.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona wniosła o jej oddalenie. W uzasadnieniu podzieliła wywoły oraz interpretację prawną Sądu Okręgowego.

Wyrokiem z dnia 9 stycznia 2018 roku Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację.

Wyrokiem z dnia 27 stycznia 2016 r., wskutek rozpoznania skargi kasacyjnej organu rentowego, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy wskazał, że ani w aktach sprawy, ani w aktach ubezpieczeniowych ZUS, nie ma decyzji z dnia 5 stycznia 2017 r. znak: (...), co uniemożliwia precyzyjne zwerifikowanie przedmiotu sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, że skoro nie ma w aktach sprawy spornej decyzji ZUS z dnia 5 stycznia 2017r. to nie można ustalić, czy decyzja ZUS dotyczyła (wywołującej wątpliwości) subsumcji art. 53 ust. 1, 3 i 4 ustawy emerytalnej. Wywiódł, że z ustaleń Sądów również nie wynika, aby wyżej wskazana decyzja ZUS dotyczyła ustalenia wysokości emerytury.

W tym kontekście Sąd Najwyższy zauważył, że rozstrzygnięcie Sądów mogło dodatkowo wykraczać poza treść decyzji ZUS, co stanowiłoby naruszenie procedury w sprawach ubezpieczeniowych. Sąd nie może bowiem - co do zasady - orzekać o roszczeniu, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego.

Sąd Najwyższy dodał, że Sąd Apelacyjny w swej ocenie prawnej skoncentrował się na decyzji z dnia 31 grudnia 2008 r. dotyczącej emerytury wcześniejszej z art. 29 w związku z art 46 ustawy emerytalnej, uznając, że jest możliwe jej przeliczenie po przepracowaniu 30 miesięcy, zaś w tej ocenie pominął decyzję z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie przyznania wnioskodawczyni prawa do emerytury w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat i 4 miesiące (emerytury na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy emerytalnej) oraz podstawę prawną wypłaty jednego z dwóch świadczeń (na przykład art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Na marginesie Sąd Najwyższy wskazał, że wprawdzie art. 53 ustawy emerytalnej, ustalający formułę wymiaru emerytury w tzw. systemie zdefiniowanego świadczenia, jest zawarty w rozdziale 4 ustawy emerytalnej „Ustalanie wysokości emerytur, o których mowa w art. 27-50e”, to jednak prezentowane jest stanowisko, że art. 53 ustawy emerytalnej jest stosowany do ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. oraz tylko do tych ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r., którzy do 31 grudnia 2008 r. spełnili warunki nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, do wcześniejszej emerytury, do emerytury kolejowej i do emerytury nauczycielskiej (por. Komentarz do art. 53 ustawy o emeryturach -Karina Jankowska, Inetta Jędrasik-Jankowska). Dodatkowo Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że na ustalenie wysokości emerytury z art. 24 ust. 1 ustawy emerytalnej mógł mieć też wpływ ewentualny wniosek złożony po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. w sprawie P 20/16 (OTK-A 2019/11).

Rekapitułując Sąd Najwyższy uznał, że biorąc pod uwagę, iż skarga kasacyjna kontestuje zaskarżony wyrok w kwestii prawa do emerytury (z art. 27 ustawy emerytalnej), w aktach sprawy nie ma spornej decyzji ZUS z dnia 5 stycznia 2017 r. (nie wiadomo, czy Sądy dysponowały tym dokumentem), a ustalenia zaskarżonego wyroku nie pozwalają na precyzyjne ustalenie, czy decyzja ta dotyczyła także możliwości przeliczenia wcześniejszej emerytury na podstawie art. 53 ust. 3 i 4 ustawy emerytalnej, uniemożliwia to skuteczne przeprowadzenie kontroli kasacyjnej. Z tych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja organu rentowego była zasadna o tyle, że skutkowałą uchyleniem wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim w całości.

Przy czym zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. Sąd Odwoławczy był związany wskazaniem i wykładnią prawa dokonaną w sprawie przez Sąd Najwyższy.

Sąd Apelacyjny przyjął za Sądem Najwyższym, że skoro w aktach sprawy, jak i w aktach rentowych brak było na dzień orzekania przez Sąd I instancji zaskarżonej decyzji, to niemożliwe jest zweryfikowanie zaskarżonego wyroku. Zwłaszcza mając na uwadze odmienne określenie przedmiotu sprawy przez Sąd Okręgowy, a następnie Sąd Odwoławczy.

Sąd Apelacyjny ponownie rozpoznając sprawę dołączył do akt zaskarżoną decyzję z dnia 5 stycznia 2017r.

Sąd Apelacyjny ustalił, że zaskarżona decyzja dotyczyła odmowy przyznania K. N. prawa do emerytury. Tożsamy przedmiot sprawy ustalił Sąd Okręgowy, jednak ostatecznie sentencja wyroku zobowiązuje ZUS do przeliczenia części socjalnej emerytury, a nie dotyczy przyznania prawa do świadczenia. Jak zauważył Sąd Najwyższy, Sąd drugiej instancji oddalił apelację ZUS, ale zakreślając przedmiot sprawy jako przeliczenie emerytury.

Bezsporny stan faktyczny sprawy wskazuje, że w dniu 25 listopada 2016 roku ubezpieczona wystąpiła z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury, przy czym dodatkowo wskazała, że wnosi o przyznanie świadczenia według starych zasad po przepracowaniu 30 miesięcy. ZUS w zaskarżonej decyzji z dnia 5 stycznia 2017 roku odmówił

wnioskodawczyni prawa do emerytury z art. 27 ustawy emerytalnej, gdyż nie jest ona osobą urodzoną przed dniem 1 stycznia 1949 r. Należy podnieść, że mimo takiego przedmiotu decyzji (ustalonym jedynie na podstawie pism procesowych) Sądy obu instancji pominęły treść art. 27 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, a zwłaszcza jak wytknął Sąd Najwyższy – warunek dotyczący urodzenia przed dniem 1 stycznia 1949 roku.

Należy podkreślić, że zakres postępowania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznacza treść zaskarżonej decyzji. Sąd pracy i ubezpieczeń społecznych rozpoznając sprawę może orzekać w takim zakresie, jaki wynika z treści zaskarżonej decyzji. W sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego sąd I instancji kontroluje jej zgodność z prawem, a sąd II instancji – prawidłowość rozstrzygnięcia sądu I instancji w odniesieniu do stanu rzeczy (faktycznego i prawnego) istniejącego w chwili wydania przez organ rentowy decyzji. O zasadności rozstrzygnięcia organu decydują zatem zawsze okoliczności istniejące w chwili wydania decyzji, natomiast postępowanie sądowe ma charakter odwoławczy, sprawdzający i weryfikujący.

W niniejszej sprawie dana kwestia nabiera zasadniczego znaczenia, ponieważ Sądy obu instancji rozstrzygały w materii ustalenia wysokości emerytury. Wobec braku w aktach decyzji w czasie orzekania przez Sąd I instancji, należy założyć, że Sąd Okręgowy nie zapoznał się z tą decyzją a zatem nie rozpoznał istoty sprawy.

Rozpatrując sprawę ponownie, Sąd I instancji ustalił przedmiot sporu. Odniesie się również do podstawy prawnej wskazanej w zaskarżonej decyzji. Sąd Okręgowy ustalił nadto, czy zaskarżona decyzja dotyczyła też możliwości przeliczenia wcześniejszej emerytury na podstawie art. 53 ust. 3 i 4 ustawy emerytalnej.

Mając na uwadze powyższe oraz w obliczu związania treścią wyroku Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, uznając, że nie rozpoznano istoty sprawy oraz przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.)

Anna Polak Urszula Iwanowska Barbara Białecka